

Työ- ja elinkeinoministeriö

Kirjaamo

kirjaamo@tem.fi

Hallitusneuvos Johanna Lähde

Johanna.lahde@tem.fi

Asia lausuntopyyntö 18.12.2013 TEM/2755/03.02.01/2013

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviehdotus liikesalaisuuksien suojaamisesta (28.11.2013, COM(2013) 813 final)

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt IPR University Centerin lausuntoa liikesalaisuuksien suojaa laittomalta hankinnalta, käytöltä ja julkiselta koskevasta direktiiviehdotuksesta (jäljempänä direktiiviehdotus). Instituutti esittää lausuntonaan kunnioittavasti seuraavan.

Yhteenveto

Periaatteessa ajatus lainsäädännön yhtenäistämisestä on kannatettava sisämarkkinoiden toimivuuden turvaamiseksi. Direktiiviehdotus on kuitenkin Suomen kannalta ongelmallinen eikä turvaa nykyisen toimivan liikesalaisuuksia koskevan sääntelyn säilymistä. Jatkovalmistelussa olisikin tuotava esiin Suomen kannalta tärkeät tavoitteet ja vähimmäisedellytykset, jotta direktiivi ei uhkaisi Suomen toimivaa järjestelmää.

Ehdotuksen arviointi

Direktiiviehdotuksessa olevan muistion mukaan EU:n jäsenmaiden epäyhtenäinen liikesalaisuuksia koskeva lainsäädäntö haittaa rajat ylittävää toimintaa sekä innovatiivisen tiedon vapaata liikkuvuutta EU:ssa. Nyt lausunnolla oleva ehdotus perustuu komission vuonna 2011 hyväksymään IPR-strategiaan. Direktiiviehdotus on osa immateriaalioikeuksien sisämarkkinoiden luomista.

IPR University Centerin käsityksen mukaan pyrkimys yhtenäiseen immateriaalioikeudelliseen sisämarkkinaan on EU:n jäsenmaissa toimivien yritysten etu.

Tämän nimenomaisen ehdotuksen vaikutuksiin tuon päämäärän saavuttamiseksi suhtaudumme kuitenkin varauksellisesti. Ehdotuksen pohjalta hyväksytyn direktiivin sisällyttäminen Suomen lainsäädäntöön olisi erittäin vaikeaa. Lisäksi direktiiviehdotuksen arviointia vaikeuttaa se, että sen suomenkielinen asu on monelta osaltaan harhaanjohtava.

Vaikka liikesalaisuuksia koskeva sääntelyä usein pidetään osana immateriaalioikeudellista suojaa (katso esimerkiksi TRIPs sopimus), se poikkeaa kuitenkin luonteeltaan merkittävästi muista immateriaalioikeuksista. Liikesalaisuuden suoja ei anna oikeutta kieltää muita hyödyntämästä liikesalaisuutta, eli se ei ole patentti- tai muihin immateriaalioikeuksiin rinnastettava kiello-oikeus. Liikesalaisuus mahdollistaa sen, että sen haltija voi itse hyödyntää tai jättää hyödyntämättä liikesalaisuutta. Tämän vuoksi liikesalaisuudet tukevat varsinaisiin immateriaalioikeuksiin perustuvaa liiketoimintamallia. Liikesalaisuuden erityspiirteet on jätetty direktiiviluonnoksessa huomiotta, vaan niitä on käsitelty ikään kuin kysymys olisi patentoimatta jätetyistä keksinnöistä. Liikesalaisuuden tarkoituksena ei ole korjata suojaamisen laiminlyönnin seurauksia.

Kuten muistiossakin on todettu, liikesalaisuuksia koskeva lainsäädäntö on EU:n jäsenmaissa epäyhtenäistä. Suomessa liikesalaisuuksista säännellään työ sopimuslaissa, rikoslain 30 luvussa ja sopimattomasta menettelystä elinkeinoelämässä annetussa laissa. Varsinaisesti liikesalaisuus on määritelty vain rikoslaissa. Liikesalaisuuksia koskevien lakien oikeussuojamekanismit poikkeavat toisistaan samoin kuin liikesalaisuuden rikkomisesta aiheutuvat vahingonkorvausmekanismit.

Edellä sanotun lisäksi liikesalaisuudet ovat entistä enemmän mukana sopimuksissa. Tutkimus-, rahoitus- ja yhteistyösopimuksissa on säännöksiä osapuolten välisestä salassapitovelvollisuudesta. Käsitteemme mukaan käytännössä liikesalaisuudet ovatkin kaikkien merkittävimmissä asemassa juuri sopimuksissa. Kiistat liikesalaisuuksien "vuotamisesta" tai luvattomasta hyödyntämisestä puolestaan ovat yleisimmät työsuhteiden ja erilaisten yhteistoimintasuhteiden yhteydessä.

Direktiiviehdotus käsittelee liikesalaisuuksien laifonta hankkimista, käyttämistä ja luovuttamista. Direktiiviehdotuksessa oleva liikesalaisuuden määritelmä on kovin väljä ja epämääräinen. Tämä aiheuttaa soveltamisessa ongelmia ja jättää lopullisen arvion

kansallisten tuomioistuinten tehtäväksi. Myös se, mikä on loukkausesine tai loukkaava tavara (ei siis teollis- tai tekijänoikeutta loukkaavat tavarat) on direktiiviehdotuksen perusteella hyvin vaikeasti määriteltävissä. Täitä osin direktiiviehdotus luo mielestämme paljon ongelmia. Yrityksen asiakasluettelo on kiistatta liikesalaisuus. Mikäli yritys markkinoi omia sinänsä laillisia tuotteitaan siten, että se hyödyntää asiakasluetteloa, jonka se on liikesalaisuutta loukkaamalla saanut haltuunsa, on se luonteeltaan kovin erilainen tapahtuma kuin teknisen liikesalaisuuden hyödyntäminen tuotteen valmistamisessa. Loukkaavan tuotteen määritelmä ei mielestämme sovi ensi mainittuun tilanteeseen.

Säännökset siitä, mitä velvollisuuksia on pysäyttää sellaisten tuotteiden liikkuminen unionin alueella, joiden valmistamisessa on hyödynnetty laittomasti hankittuja liikesalaisuuksia, ovat mielestämme ongelmallisia. Näillä ehdotuksilla myös lähennetään liikesalaisuuksien suoja yksinoikeuksien suojaan. Liikesalaisuuksien osalta kysymys ei kuitenkaan ole esimerkiksi patenttisuojan antamaan yksinomaiseen suojaan rinnastettavasta suojamuodosta.

Yritysten liikesalaisuuksien suojaamisessa työntekijät ovat tärkeä ryhmä. Ongelmana direktiiviluonnoksessa on, että työntekijöitä, entisiä työntekijöitä ja täysin ulkopuolisia henkilöitä käsitellään yhtenäisenä ryhmänä. Suomen lainsäädännössä on kuitenkin lähdetty siitä, että salassapitovelvollisuus on tiukempi työsuhteen aikana kun sen jälkeen ja myös, että yleiset työntekijän vahingonkorvausvastuun rajoitukset (vrt. vahingonkorvauslaki 4:1) soveltuvat myös liikesalaisuuksien loukkaustilanteissa.

Työntekijöiden vapaan liikkuvuuden turvaamiseksi on Suomen lainsäädännössä pyritty välttämään sitä, että työntekijän mahdollisuuksia siirtyä uuteen työpaikkaan merkittävästi rajoitettaisiin lailla tilanteissa, joissa työntekijän tiedossa on entisen työnantajan liikesalaisuuksia. Tällaisten tilanteiden hallinta on Suomessa – perustelluista syistä – jätetty sopimuksissa säänneltäväksi.

Direktiiviehdotuksella ei myöskään voida vaikuttaa osapuolten välisten, liikesalaisuuksien suoja koskeviin sopimuksiin. Näiden sopimusten merkitys on kuitenkin yritysten kannalta keskeinen. Koska Suomessa voimassa olevassa liikesalaisuuksia koskevassa lainsäädännössä rikoslainsäädännön merkitys ja vaikutus on olennainen, ei liikesalaisuuksia koskevaa direktiiviehdotusta voida tarkastella irrallaan rikosoikeudellisesta sääntelystä. Direktiiviehdotuksen sivulloisuuksien

oikeussuojakeinoja ei sen vuoksi voida ongelmitta sisällyttää Suomen lainsäädännön nykysystematiikkaan.

Suomessa voimassaoleva liikesalaisuuksia koskeva sääntely on toiminut hyvin. Käsitksemme mukaan on hyvä, että ehdotuksessa pyritään yhtenäistämään se, että jäsenmaissa on käytettävissä riittävät oikeussuojakeinot liikesalaisuuksien loukkaamiseen puuttumiselle. Direktiiviehdotus vie kuitenkin nykyisessä muodossaan pohjan Suomen toimivalta järjestelmältä. Siviiliprosessi, työsopimuksiin liittyvä sääntely ja rikosprosessi muodostavat yhdessä toimivan työkalupakin. Direktiiviehdotuksen jatkovalmistelussa on joka tapauksessa pidettävä huolta siitä, että sääntelyyn jätetään sellaista väljyyttä, että sääntelyn tavoitteet voidaan kansallisesti toteuttaa myös rikosprosessin avulla.

Helsingissä 24. päivänä tammikuuta 2014

Niklas Bruun

Professori, johtaja

IPR University Center